

DELAVSKA POLITIKA

Uredništvo je v Mariboru,
Ruška cesta, poštni predal 22.
Rokopisi se ne vračajo. Nefrankirana pisma se ne sprejemajo.
Uprava: Maribor, Ruška cesta 5, poštni predal 22.
Ljubljana VII, Zadrugi dom.

Izhaja vsako sredo in soboto.

Naročnina za državo SHS znaša mesečno 10 Din, za ino-
zemstvo mesečno 15 Din.

Malih oglasov, ki služijo v posredovanje in socialne namene
delavstva ter nameščencev, stane vsaka beseda 50 para, De-
bela tiskana beseda stane 1.— Din. Malih oglasov trgovskega
značaja, stane beseda 1.— Din. V oglašnem delu stane pe-
titna enostolpna vrsta 1.50 D. Pri večjem številu objav popust.
Čekovni račun: 14.335. — Reklamacije se ne frankirajo.

Štev. 66.

Sreda 14. avgusta 1929.

Leto IV.

Delavci, delavke, nameščenci!

Če govorimo o reviziji socialne in delavskovarstvene zakonodaje, na kateri dela vlada, moramo prav jasno razumeti položaj, v katerem se nahajamo. Revizija te zakonodaje se je uvedla na pritisk delodajalskih krogov, ki gotovo nimajo namena, zagovarjati idealnejšo delavsko zakonodajo. Mi pa vemo, da je bila dosedanja delavska zakonodaja premalo popolna in da se še obstoječa ni izvajala tako kakor je dolžnost, da se zakoni izvajajo.

V naši državi danes nimamo vi-
dovdanske ustave. Ali vsaka ustava vsebuje le splošne državljanske pravice, ker je nastala v dobi meščanskega mišljenja, liberalizma v no-
vejšem času, ne ozira se pa na pravice onih slojev, ki so nastali v dru-
žbi po modernizaciji gospodarstva. to je, po industrijalizaciji.

Delavsko zakonodajo bi lahko imenovali delavsko in nameščensko ustavo, s katero naj se zajamčijo pravice onih slojev, ki v običajnih ustavih niso precizirane. Zato tudi pravimo, da je vsa delavska zakonodaja en sam kompleks in spada v eno samo področje, to je, pri nas v področje ministra socialne politike.

V razpravi so sedaj zakoni o obrtnem redu, o socialnem zavarovanju, o borzah dela, o zaščiti delavcev. Ali niso to sami zakoni, ki živo posegajo v delavčevo življenje in delavčevo bodočnost? Ti zakoni, če so dobri, ti dajo nekaj varstva, preskrbo v bo-
lezni in potrebi, za starost. In ker se bo sedaj vršila revizija teh zakonov,

ali ni tvoja dolžnost, da sodeluješ
tako, kakor sodeluje tvoj delodaja-

lec, industrijec in bankir. Za tvoje interese gre, obsodili te bodo, če ne boš tudi ti utemeljil svojih zahtev, zahtev, ki so utemeljene v tvojih so-
cijalnih razmerah.

Pridobitni ali gospodarski krogi zahtevajo reforme. Ali nisi ti v prvi vrsti pridobitni in gospodarski krog, ki delaš in produciraš in imaš zaradi tega vso moralno in naravno pravico, da te delavska zakonodaja

enako varuje, kakor vse druge državljane in one, ki se sami imenujejo pridobitni krogi.

Naravno pravico imaš do enako-
pravnosti ne le po besedah, ampak tudi po dejanjih. In če se ne pobri-
gaš za svojo pravico, zaslužiš, da te tepe socialni bič.

Delavske organizacije bodo te dni prirejale shode, da se razgovore o načrtih teh zakonov ter da povda-
rijo svoje stališče napram njim. To store še z večjo moralno pravico ka-
kor oni krogi, ki imajo namen odva-
liti socialna — bremena.

Noben delavec, nobena delavka, noben nameščenec ne sme zamuditi prilike, da pove, kako in kje ga če-
velj žuli in kako zahteva delavski in-
teresa, da se delavska zakonodaja iz-
boljša.

Delavstvo in nameščenstvo je naj-
važnejši del gospodarskega kroga. To vedo tudi tisti, ki skušajo to tajiti.

Zato, delavci, delavke, nameščenci, na shode in konference, da se bo slišal vaš glas in ga bodo vpoštevali na merodajnih mestih.

Desetletnica weimarske ustave.

V nedeljo, dne 11. t. m., so slavili v Nemčiji desetletnico weimarske ustave. Weimarska ustava je Nemčijo v temelju preustrojila, ker se je z njo izpremenila iz napol fevdalne demokratične države.

Po končani vojni je grozila Nemčiji notranja vojna in razpad nemške države. K sreči so takrat sklenili na državnem zborovanju delavskih zastopnikov in vojaških svetov, da se naj najprej vrše volitve v ustavotvorno skupščino. Ta sklep je bil na-
pravljen sredi decembra 1918 in 19. januarja 1919 so se izvršile volitve. Komunisti so se protivilo temu ukrepu in so se potem organizirali v svoji stranki. S tem je bil tudi razčiščen problem dela, ki je bilo v danih raz-
merah mogoče.

V volilni borbi so se iznova orga-
nizirale različne stranke, ki še danes obstoje. Demokratska stranka se je izrekla odločno za republikansko vladavino in socializacijo državnih podjetij; nemška ljudska stranka se pa ni jasno opredelila v navedenih vprašanjih. Nacionálna ljudska stran-
ka se je izrekla odpočetka proti republiki. Prilagodil se je razmeram katoliški centum ter se takoj izjavil za republiko.

V ustavotvorni skupščini socialisti niso imeli večine. Zato so socia-
listi izdelali načrt za ustavo z demo-
krati in centumom ter jo skupščini predložili v odobritev dne 11. avgusta 1919.

Weimarska ustava je republikan-
ska in priznava suvereniteto naroda. Parlament se voli po splošni enaki in tajni volilni pravici mož in žen. — Upravni organi države so državne oblasti, državni predsednik, vlada in državni svet. Zakone sklepa samo državni zbor. Voli se predsednik republike v splošnem ljudskem glasovanju. V enem primeru (člen 48) sme predsednik uvesti diktaturo, če grozi nevarnost za republiko, ali mora v treh mesecih razpisati nove volitve v parlament. Vlado imenuje predsednik republike. Državni svet obstoji iz zastopnikov deželnih vlad in ima pravico pregledavati zakonske načrte in jim ugovarjati.

Ustava je bila torej v ustavo-
tvorni skupščini sprejeta, a so s ti-
stim dnem začeli nacionalci in komunisti najostrejšo borbo proti njej. Prirejali so umore, puče, hujskali, ali nemški narod je hotel imeti mir in je novo ustavo priznal. Lahko rečemo, da se po tako krvavem porazu, kakor ga je doživela Nemčija, ni nobena druga država notranje tako konsolidirala, kakor Nemčija. Čut demokracije, ki je vzrasel v borbi za ustavo in pozneje v borbi z nasprotniki demokracije, je tako močan, da bi danes v Nemčiji, kdor bi se hotel dotikati teh narodnih svetinj, naletel na resen in odločen odpor med na-
rodom.

Razburjenje na haaški konferenci.

Na haaški konferenci sta angleška zastopnika vlade, zlasti Snowden in Graham, odločno povedala, da An-

gliji Youngov načrt ne ugaja, ker se izpreminjajo postavke o plačevanju reparacij, ki so bile dogovorjene v

Spaau. Anglija stoji tudi na stališču, da ima Anglija od tega škodo, ker se plačujejo reparacije v blagu. S tem namreč trpi angleška industrija in trgovina. Nasprotno pa je povdaril Snowden, da je Anglija pripravljena odpisati reparacije in druge dolgov, če to store tudi druge države. Dokler pa zahtevajo druge države tribut iz vojnih obvez, gredo te Angliji enako kakor drugim državam.

Briand je povedal, da je septembra meseca 1928 sklenilo šest držav, da se sestavi komisija večšakov, ki naj prouči vprašanje končne ureditve reparacij. Pet teh držav je pristalo na Youngov načrt brez vsake izpremembe. Francija pa ne bi hotela, da konferenca ne uspe, ker potrebuje mir in ker narodi zro z zaupanjem na potek konference.

Snowden je na te izjave Brianda časnikarjem izjavil, da Anglija ne bo kriva, če konferenca ne bi uspela. Ako jih je od šestih držav pet proti Britaniji, še to ni dokaz, da je pravica na strani teh petih držav. Snowden je ponovno povdaril, da je smatrali njegove izjave resnim ter da zahteva, da se o njegovih predlogih na konferenci razpravlja.

Proti odločnemu nastopu Snowdena silno protestira skoro vse meščansko časopisje, češ, da nastop Snowdena ni parlamentaren ter da angleška delavska vlada ne pozna diplomatičnega takta. Ali ravno Snow-

denov nastop, ki jasno in odločno pove stališče Anglije, je dokaz, da hoče angleška vlada na tej konferenci zlomiti s prefrigano diplomacijo, ki je navidez sladka, vljudna in blagohotna, a sloni vsa na intrigah in zakulisnih igrah z namenom, kako bi se svojemu sosedu dopovedalo mnenje, ki bo njemu nosilo dobičke.

Izjava Snowdenova, da Anglija sorazmerno žrtvuje to, kar bodo žrtvovali na vojnih reparacijah druge države, je izjava, ki obenem pove, da so bremena Nemčije prevelika ter da reparacije v blagu za industrijsko razvite države ne morejo biti koristne ter so daleko manj vredne kakor povedo v številkah, ker države, ki so tukaj udeležene, same potrebujejo razvoj industrije in trg za nje produkte.

Realna jasna politika torej na haaški konferenci ni priljubljena. — Snowden je v razburjenju tudi izjavil, da, kdor misli, da konferenca ne bi mogla imeti uspeha, naj gre domov; Snowden sam pa je mnenja, da naj konferenca hitro dela, ker nima veselja, da bi v Haagu zapravljaj čas, ko ima doma dovolj dela.

Diplomati takih levitov niso vajeni, zato so razočarani. Od njih je pa odvisen uspeh konference, če se bodo zavedali, da so prišli v Haag zato, da uredijo reparacijsko vprašanje, ali pa, če bodo mislili, da so prišli samo zaradi — konference.

Volitve v okrajne cestne odbore v mari- borski oblasti se vrše 25. avgusta 1929.

Volijo samo imenovani občinski odborniki.

Oblastni komisar predpisuje v svojem razpisu z dne 31. julija sledeči način volitev, ki se vršijo 25. avgusta:

»Člane okrajnih cestnih odborov volijo občinski odbori na seji, ki se vrši dne 25. avgusta 1929.

Za člana okrajnega cestnega odbora more biti izvoljen vsakdo, ki more biti občinski odbornik, t. j. vsaka oseba moškega spola, ki ima v smislu bivšega zakona o volitvi v občinska zastopstva v Sloveniji pravico voliti, ki je dopolnila 24. leto starosti in ki ni po volilnem zakonu izvzeta od volivnosti. Razen tega mora imeti svoje stalno bivališče v okoliših dotičnega okrajnega cestnega odbora.

Glede izvršitve volitev je predpisan na podstavi § 74. zakona o samoupravnih cestah sledeči postopek:

Pri občinah, ki volijo zase po enega ali več članov okrajnega cestnega odbora, se izvršijo volitve v seji občinskega odbora dotične občine. Sejo skliče župan po predpisih občinskega reda na dan 25. avgusta 1929. Pri manjših občinah, ki so združene v eno volilno okrožje, se izvršijo volitve v uradnih prostorih one občine, ki je določena za volišče. Uro volitev naznani župan najpozneje do 18. avgusta 1929 vsem odbornikom lastne občine ter županom vseh v isto volišče včlanjenih občin. Udeležba je obvezna in se neopravičena odsotnost kaznuje po predpisih občinskega reda. Te posledice morajo biti volilec na vabilu naznanjene.

Več občin je združenih v eno volišče. Župan občine, ki je določena kot volišče, morajo okoliški župani vročiti sezname svojih odbornikov. Po otvoritvi seje, imenuje župan zapisnikarja in dva skrutinatorja izmed navzočih, ugotovi število navzočih in nato prične glasovanje.

Župan preda vsakemu volilcu po eno glasovnico, ki mora biti opremljena z občinskim pečatom volišča. Na glasovnico napišejo volilci ime, priimek in bivališče kandidata, odnosno ako je voliti več oseb, kandidato, ki jih hočejo voliti v okrajni cestni odbor. Izpolnjene glasovnice pobirata skrutinatorja ter jih pregledata skupno z županom, ki naznani imena voljenih kandidato in na njih odpadajoče število glasov.

Ako je bilo voliti samo enega člana okrajnega cestnega odbora, je izvoljen tudi kandidat, ki ima nadpolovična večina glasov navzočih volilcev. Ako se pri glasovanju ne doseže nadpolovična večina glasov, je izvršiti drugo glasovanje in ako se tudi pri tem ne pokaže potrebna večina, je izvršiti ožjo volitev.

Pri ožji volitvi imajo volilci oddati svoje glasove samo tistima dvema kandidato-

ma, ki sta pri drugem glasovanju dobila relativno največ glasov. Kadar je enako glasov, odloči žreb, kdo pride v ožjo volitev. Vsak glas, ki pripade pri ožji volitvi komu, ki ni bil vzet v ožjo volitev, je neveljavljen. Pri tem glasovanju se šteje za izvoljenega tisti, ki je dobil nadpolovično večino, veljavno za ožjo volitev oddanih glasov. Ako je pri ožji volitvi enako glasov, odloči žreb. Žreb vzdigne v obeh primerih predsedujoči župan.

Ako je voliti dva ali več članov okrajnega cestnega odbora, je smiselno uporabljati gornje predpise.

O postopku pri volitvah je voditi točen zapisnik. Zapisnik podpiše župan, zapisnikar in oba skrutinatorja.

Takoj po izvršenih volitvah je poslati ves volilni akt po posebnem odposlancu ali priporočeno po pošti oblastni samoupravi. Volilnemu aktu je priključiti tudi uradne sezname volilnih upravičencev, dokazila o izvršenem vabilu na sejo, sejni zapisnik in glasovnice.

Ako je kdo izvoljen v dveh ali v več volilnih okrožjih, mora najkasneje v treh dneh poslati oblastni samoupravi izjavo, katero volitev sprejme. Na ta način izpraznjena mesta se bodo izpolnila z naknadno volitvijo.

Izvoljenim članom okrajnih cestnih odborov bo oblastna samouprava vročila potrdilo o izvolitvi in jih bo sklicala na ustanovno sejo posameznih okrajnih cestnih odborov.

Okoliše novih cestnih odborov bodo tvorili okoliši dosedanjih okrajnih zastopov, kjer so obstojali. Kjer pa okrajnih zastopov ni bilo, so določeni sodni okraji kot okoliši novih cestnih odborov. Posamezni sodni okraji bodo volili v okrajne cestne odbore: Celje 17, Čakovec 15, Dol. Lendava 14, Gor. Radgona 7, Gornjigrad 7, Konjice 10, Kozje 7, Ljutomer 7, Maribor 7, Murska Sobota 16, Ormož 10, Prelog 15, Prevalje 7, Ptuj 18, Rogatec 8, Slovenjgradec 8, Slov. Bistrica 9, Sv. Lenart v Sl. gor. 10, Šmarje pri Jelšah 7, Šoštanj 7 in Vransko 7 odbornikov. Oblastni komisar je obenem razdelil posamezne okoliše okrajnih cestnih odborov v volilna okrožja. Velike občine, ki imajo pravico voliti vsaj 1 odbornika, so volišča zase, manjše občine pa so združene v skupna volišča. Celje voli 2, Maribor 5, Ptuj 1 odbornika. Kakor smo že nedavno poročali, se ne bo volilo na podlagi kandidatnih list za ves kraj, ampak vsako volilno okrožje (1 ali več občin skupaj) voli svoje odbornike.

Dnevne novice.

Izseljeniški strokovnjaki...

V uredništvo »Večernika« se je ugnjezdil strokovnjak za izseljeniška vprašanja. Že nekaj mesecev rešuje izseljeniško vprašanje po »Večernikovih« predalih in ni izgleda, da bo še v tem stoletju nehal. Vtis njegovih člankov na slovensko občinstvo je tak, da se ljudje kar čudijo, če še srečajo po cesti kakega Slovenca. Članek piše toliko o slovenskih izseljencih in o opasnosti emigracije in vidi že toliko Slovencev za mejo, da je pravo čudo, če se še najde kakega Slovenca v Sloveniji. Če bi se res bavil z izseljeniškim vprašanjem in pregledal statistične podatke o tem, bi seveda dognal, da je pri nas izseljevanja razmeroma malo, da ga je veliko manj kot pred vojno, čeprav je danes število naroda večje. In da je v tem ravno problem. Kam s prirastkom prebivalstva, ki mu domača gruda ne more nuditi dela in zaslužka? Ali naj pocepa doma, samo zato, da bo »Večernikov« članek potolažen? Od pohajkujočega ljudstva nima niti narod, niti država koristi. Prej so se Slovenci selili v Severno Ameriko, zlasti v Trst. Sedaj ni več z Ameriko in Trstom nič. Kaj tedaj? Če druge bogatejše države pospešujejo izseljevanje, čeprav imajo doma več prilike za zaposlitev svojih ljudi, kakor mi, zakaj naj bi ravno mi delali drugače? Bogve, če je članekarju znano, da so nekatere države naravnost obogatele z denarjem svojih izseljencev? Strokovnjak o izseljeniških problemih, ki kliče na pomoč zakon in policijo, da se izseljevanje prepove, izseljenškega vprašanja prav gotovo ne pozna.

Zanimive konstatacije »Kmetškega lista«. V zadnji številki »Kmetškega lista« smo našli članek, ki zasluzi, da se ga omenja. Znano je, da izvirajo ideje, ki jih je v prejšnjih časih ta list propagiral, iz dveh različnih virov: iz nekega samostojnega agrarizma, ki je v kmetu videl predvsem producenta, kar je popularno izražal s precej pretiranim geslom, da »kmet vse redi«, in iz nekega pretiranega samoslovenskega nacionalizma, ki ga je po obliki prevzel od hrvaških radičevcev. Zanimivi članek v zadnji številki se je povzpел do pravih spoznanj, da napredek tehnike in prometnih sredstev nujno pospešuje preko vseh narodov in držav ustvarjanje enotnih pogledov na sodobna gospodarska, kulturna, politična, verska in socialna vprašanja. Pravilna je tudi ugotovitev, da se razvoj človeštva že stoletja giblje k demokratizmu in da se ne sme niti trenutek izgubiti svojega demokratskega temelja izpod nog. Pravilno tudi ocenjuje prejšnje meščanske stranke, ki so, ker je bila delavska in prava

kmetska opozicija preslaba, trošile v škodljivih borbah za izključno politično močjo enega dela meščanstva nad drugim meščanstvom. Dasi nekaterim zaključkom ni mogoče pritrditi, kažejo vendar navedene ugotovitve, da prodira tudi med kmeti pravo spoznanje.

Koliko denarja pošljejo izseljenci v domovino. Izseljeniški komisariat v Zagrebu je izdelal poročilo, v katerem pravi, da so izseljenci poslali lani 18.696.692 dolarjev v Jugoslavijo. V tem znesku seveda ni všteti denar, ki se pošilja v pismih. V naši veljavi pomeni ta znesek nad eno milijardo dinarjev.

Znani francoski levičarski poslanec lijonski Herriot in bivši predsednik vlade, se je te dni mudil v Zagrebu in Belgradu. Herriot bo obiskal tudi Grčijo, Rumunijo in Madžarsko z avtomobilom.

Kazenski zakonik za kraljevino Srbov, Hrvatov in Slovencev je pravkar izdala v slovenskem jeziku knjigarna Tiskovne zadruge v Ljubljani. — Devetindvajseti sнопіс Zbirke zakonov obsega namreč zakon, s katerim se uveljavljajo in uvajajo kazenski zakonik, zakonik o sodnem kazenskem postopanju in zakon o izvrševanju kazni na prostosti, dalje Kazenski zakonik za kraljevino SHS, potem Zakon o pobijanju zločinov v službeni dolžnosti in novi Zakon o zaščiti javne varnosti in reda v državi. Za praktično uporabo zakonov bo izvršno služilo stvarno abecedno kazalo, ki zaključuje 175 strani obsegajočo knjigo. Knjiga velja s poštnino vred 31.50 Din.

»Ljubljana v jeseni«, kulturna in gospodarska razstava Ljubljanskega velesejma se vrši od 31. avgusta do 9. septembra t. l. Razstava bo obsegala: kmetijski oddelek, vrtnarsko razstavo ljubljanskih trgovskih in umetnih vrtnarjev, razstavo Zoo, ki prikazuje skoraj popolno favno Slovenije, združeno razstavo, razstavo pohištva in stanovanjske opreme, higijsko razstavo itd., itd.

Proslava weimarske ustave v Nemčiji se je izvršila v nedeljo na veličasten način. Le po nekaterih predmetnih krajih so motili slavljenje nemški nacionalisti in komunisti. Manifestacijo v Berlinu je po zdravil predsednik Hindenburg ter vzkliknil članom Reichsbannerja: čuvajte z isto vestnostjo kakor doslej nedotakljivost nemške ustave! Obhod v Berlinu, ki so ga organizirali socialni demokrati, je štel okoli 150.000 udeležencev.

Borba za nemško ustavo leta 1918 in 1919. Na kongresu vojaških svetov cele Nemčije pod vodstvom socialnih demokratov dne 19. dec. 1918 je bilo sklenjeno s 400 glasovi (proti 50), da se razpišejo volitve v ustavotvorno skupščino. Po Nemčiji so bili nemiri. Dne 9. februarja 1919 je bila sklicana v Weimar skupščina, ki je najprej izvolila bivšega sedlar-

skega pomočnika Friderika Eberta za predsednika republike. Od 379 oddanih glasov jih je dobil Ebert 277. Ustavni načrt je bil predložen zbornici 22. februarja 1919. Med tem so imeli v Nemčiji glad in špartakistično gibanje. Na Bavarskem so proglasili sovjetsko republiko, ne da bi bili uspešni. Porenje se je hotelo ločiti od Nemčije. Dne 2. julija 1919 je bilo drugo in dne 31. julija 1919 tretje čitanje ustavnega načrta. Dne 31. julija 1919 je bila ustava sprejeta v skupščini z 262 glasovi (proti 75). Glasovali so zanjo socialni demokrati, demokrati in centrum. Državni predsednik Ebert je novo ustavo podpisal dne 11. avgusta 1919. Ustava je jako demokratična ter se je tudi z uspehom obnesla, ker so nemške politične stranke, razen fašističnih nacionalistov, vse za demokratični ustroj države na podlagi weimarske ustave.

Borba za ustavo na Španskem. Na Španskem hoče uvesti general Primo de Rivera ustavo, ki bi napol ustrezala korporacijskemu sistemu, napol pa bi imenoval parlamentarne zastopnike kralj. O načrtu smo v tem listu že poročali. Z novim načrtom so pa nezadovoljni ugledni španski politiki. Iz skupščine sta izstopila zaradi načrta grof Romanones in bivši ministrski predsednik markiz Allmenas ter bivši predsednik skupščine grof Bugali. Vsi trije spadajo v krog španskega plemstva, pa vendar se ne zlagajo z načrti o novem navideznem parlamentarizmu, v katerem bi bili poslanci ne politiki, ampak marionete sistema kakor v Italiji. Parlament po nameravani ustavi bi bil brez pomena za vsakega politika, ker bi režim vedno imel absolutno večino. Takih parlamentov pa le nekoliko demokratični politiki ne marajo.

Spor na haaški konferenci, ker je Snowden »ozmerjal« francoskega finančnega ministra Chérona, ker mu je ugovarjal, je zaenkrat poravnal. Snowden je izjavil, da v angleškem parlamentu besede, ki jih je rabil, niso žaljive in če so v francoskem parlamentu, tedaj izjavlja, da ni imel namena žaliti Chérona. Z nastopom Snowdena na haaški konferenci je pa za dovoljen tudi Macdonald in njegova vlada, ki je Snowdenu čestitala, ker želi, da konferenca čimprej absolvirajo svoje delo. Snowden je namreč stavil na razpravo tri predloge: 1. glede deležev raznih upniških držav onih nemških dolgov, ki niso zavarovani; 2. glede izpremembe delinega ključa v Spaau leta 1920, in 3. glede dobavljanja blaga. Snowden je o teh treh točkah zahteval razgovor, ki so ga Francozi odklanjali. Snowden je nato nekoliko vzrožil in gospodje diplomati so bili užaljeni. Haaška konferenca bo torej zborovala. Tudi Francozi so se že potolažili; v bodoče pa bodo

morali govoriti tako stvarno, kakor govori Snowden, ki ne štedi z besedami. Žaljivke, ki jih je rabil Snowden v svojem odgovoru Chéronu, ki je trdil, da Anglija dobi, kar ji gre, so bile besede »perfectly ridiculous«, kar pomeni po naše »nedopustno, groteskno in smešno«. Pri poravnavi konflikta so posredovali Belgijci.

Bivši ameriški poslanec Viktor Berger, rojen Dunajčan, je umrl dne 7. avgusta v Milwaukeeju v Zedinjenih državah. Viktor Berger je prišel v Ameriko leta 1878. Izdajal je tam socialistične liste, bil pisatelj, organizator in agitator. Leta 1910. je bil izvoljen v mestni svet, leta 1911. pa v kongres (državni zbor) kot prvi ameriški socialist. Leta 1918. je bil izvoljen drugič v kongres, a kongres ga je izključil ter je bil potem še obsojen na dvajset let ječe, »ker je podpiral sovražnika v vojni«. Njegovo izvolitev iznova leta 1919. so razveljavili. Leta 1923. je bil zopet izvoljen in potrjen. Leta 1929. je pri volitvah podlegel, dasi je dobil nad 40.000 glasov, to je eno tretjino več kakor pri prejšnjih volitvah. Umrl je star skoro 70 let.

Kitajska in Rusija. Pogajanja med Kitajsko in Rusijo so bila prekinjena. Ob mejah se vrše nepretrgoma praske. Kitajska je sedaj iznova ponudila pogajanja in sicer pod pogojem, da se upostavi na severovzhodni mandžurski železnici prejšnje stanje, to je, da prevzame upravo železnice rusko uradništvo, le mesto direktorja in njegovega namestnika naj prevzame dva druga ruska uradnika. Če ruska vlada zavrne ta predlog, se pogajanja ne bodo vršila.

Velika predilniška stavka na Angleškem se bliža koncu. Na Angleškem počiva 75 milijonov predilniških vreten že drugi teden. Z ozirom na veliko škodo, ki grozi tovarnam, ki so delavce izprle, ker si niso dali odtrgati plač, se prično ta teden nova pogajanja. Prvotno so hoteli delodajalci znižati plače za 12½%. Delavci bodo morali najbrže pristati na 6 do 8 odstotno znižanje. V stavki je 500.000 delavcev.

Mednarodni pedagoški kongres se je vršil te dni v Kodanju. Udeležencev je nad 2000. Pri otvoritveni seji je govoril tudi socialist danski ministrski predsednik Stauning, notranji minister Dahlgard in prosvetni minister Borgbjerg.

General Wrangel je pokopan v Bruslju. V Belgradu se je osnoval odbor, ki hoče Wrangelovo truplo prepeljati iz Bruslja v Belgrad.

Telefonski promet v Avstriji je v zadnjih letih silno narasel, medtem ko telegrafski nekoliko pada vsled razvija telefona, ki je izkazoval za minulo leto 30.590.808 govorilnih ur. Direktni kabli iz Dunaja so položeni skoro v vse evropske države, tako v skandinavske province, preko Pi-

Bratko Kreft:

Človek mrtvaških lobanj.

Kronika raztrganih duš.

131

Še le, ko se je začel Leo poslavljati, je začutila, da bo ostala sama v tej samoti. Upravitelj čez dva dni odide, mladega učitelja se boji... Pijanec je, kako bo živela z njim skupaj?...

Že trikrat sta se v slovo poljubila, in še vedno ni šel. Ura je šla. Prvi vlak je že zamudil, drugi grozi... Leo bo moral hiteti. Najraje bi ne šel nikamor, toda moral je. Sicer pa se mora premagovati. Samo dober mesec, pa se bo vrnila v mesto. Počitnice bodo in prosila bo, prej ne bo dala miru, dokler si ne pribori drugega mesta, kraja, ki bi bil vsaj nekoliko bližji istemu, kot si ga je želela. In za Binkošti napravita izlet v Ljubljano, na Bled... Leo je vse leto zbiral denarja od instrukcij, samo zato je imel tri, da prisluži, pribori vsaj par bežnih, veselih in svetlih trenutkov Sonji in sebi. Težko je bilo sicer Sonji, ker plačo dobi še le na konec meseca, in takrat mu bo vse vrnila. Leo pa ni hotel nič slišati o tem.

»O tem se ne bova pogovarjala in prepirala, ampak kar šla bova. Vodil bom pot in mislim, da ciganka Sonja ne bo imela vzroka pritožiti se...« Tako se je šalil, njegov sklep pa je bil trden. Sonja je ta trenutek verovala vanj in skromna uteha ji je bil v prvih nočeh nad mrzlimi stenami...

Še poljub in Leo se je iztrgal iz njenega objema, pograbil palico in šel. Tekel je skozi gozd po poti, koder sta prišla in ves upehan je prihitel v zadnjem trenutku do vlaka...

In že zvečer je čutila, da ga ni več blizu, da je šel in da je nekje daleč, daleč... Ob tej misli je prvič zajokala v svoji mrčni, visoko stropni, od krogelj prestreljani sobi... To je bila njena večerna molitev, ko je s tenkim, tožečim glasom v kapelici kraj šole zazvonilo »Ave Maria«...

Beg.

Predpoldne 1. junija 1924 je še solnce sijalo, če tudi ni bilo nebo povsem jasno in čisto. Orjuna je za ta dan napovedala razvitje prapora v Trbovljah, središču slovenskega proletarijata, v domovini slovenskega črnega moža, rudarja. Nekaj izzivalnega je bilo to za vse tiste, ki si težko služijo pod zemljo svoj kruh, za vse tiste, ki jim vsak dan grozi beda, brezposelnost, smrt. Kdor izmed tistih, ki v umazanem potu sekajo zemljo v njenem toplu osrčju, bi iz temne teme rudarske veroval v tisto luč, ki so jo govorili in prorokovali nacionalisti? Prečrn je dan, prečrna je noč za rudarja, zakaj vedno je zanj tema, črna tema...

In so prišli. Z vojaško godbo so prišli, s samokresi so prišli, z granatami in z zastavami. Na ozki cesti, pod kostonji jih je sprejela peščica mož, fantov, žena in otrok in jim dala izraza svojega pozdrava... Tisti klici »Do! orjuna! žive! internacijonala!« — iz dna duše trpečega, tudi v temi jasno videčega človeka, so bili skromen izraz sajastih duš. In počili so strelji, prve slovenske barikade so vzrasle iz zemlje, kri je pojila zemljo, dve ideji sta krvavo trčili druga ob drugo...

Tudi Stane je bil med korakajočimi. Ko so padli prvi strelji, je takoj legel na tla in naglo izstrelil svojo repetirko. Val borbe ga je potegnil za

trenutek seboj. Nič ni mislil, ko je streljal, samo sovraštvo, besno, obupno sovraštvo je občutil v sebi potem, ko je videl, da se je drznila peščica zamazanih delavcev upreti se njihovem slavnostnemu pohodu. Videl je, kako je eden izmed njih planil na zastavo, slišal strel, ki ga je pobil in tisto vpitje, ki je prihajalo iz grl bledih, izsesanih obrazov ga je tako zbolelo, da bi streljal vse vprek. Vest se je v trenutku zbudila v njem in ga trgala, trgala... Kratkih par minut je trajala borba in na tleh so obležali mrtvi in ranjeni. Tam leže trije njihovi, tu trije Orjunaši. Eden še živi. Na cesti leži otrok in tam žena... Kri... Kri... smrt.

Stane bi kričal, vpil bi, zdijal bi najraje. Zato sledi onim, ki obkolijo Rudarski dom in podnetijo ogenj. Ko so stali pred cerkvijo, mu je zašel pogled na tleh ležečega talca, mladega rudarja, ki je prosil, da mu zrahljajo spono. Preveč ga tišče. Boli ga. Pa mu niso. Zbesneli so vsi po tej krvi in nekdo mu je pljunil v obraz. Ko je bil prapor razvit, so odšli nekateri z njim v gostilno. Tam je bil pogovor, kaj storiti z njim. In bila je ženska, učiteljica med njimi, ki je histerično predlagala, da mu naj režejo remene iz kože... Stane je sovražil to žensko, mrzil jo je, ker se je vmešavala v moški posel. Dali so talcu piti in nato so izginili z njim... Stane je slutil, da se bo nekaj zgodilo. Zato ni bil nič začuden, ko je šlo tajno od ust do ust, da leži rudar z dvema streloma ubit v kamnolomu. Skriva se je napotil tje in izza drevja je zrl na truplo, s krvjo oblit... In ne daleč od tam je zagledal križ, samotni križ v samotnem kraju. Sam ni vedel zakaj mu je poklical Mirka v spomin.

renej, kakor v Veliki Britaniji. Zanimivo je, da je mogoče telefonirati iz poljubnega kraja v Avstriji v vse kraje Zedinjenih držav, Kanade, Kube, Mehike in celo na Javo, medtem ko je to mogoče samo v nekatera mesta Jugoslavije.

V Ameriki jim je dolgčas po alkoholu. V Zedinjenih državah je izšel zakon, ki dovoljuje pripravljane alkoholnih pijač za svojo porabo. Zakon je napravil precej hrupa; seveda je s tem takorekoč tudi konec prohibicije.

Ponarejevalci jugoslovanskih kolkov, ki so imeli svojo delavnico v Budimpešti, so bili te dni po beograjski policiji aretirani. Neki agent je skušal pridobiti za razpečevanje ponarejenih kolkov tudi kavarnarja Božinoviča, ta pa ga je naznanil policiji. Ponaredili so kolkov za 620 milijonov dinarjev, največ po 500 in 1000 dinarjev.

Obesil se je. Dunajski tovarnar bombaževine, Feliks Eisenhammer, je pisal svojemu bratu, naj ga ob gotovem času obišče. Ko je ta prišel, je našel svojega brata v stanovanju obešenega. V pismu je izjavil, da so ga pognali v smrt izsiljevalci, ki so izrabljali njegovo prirojeno nenravnost in izmogli iz njega skoraj vse premoženje.

Poizvedba. Rudar Jožef Zupan iz Hamborna, rojen 10. nov. 1890 v občini Marija Gradec pri Laškem, je odrinil v mesecu marcu 1915 k vojakom in služil pri infanterijskem regimentu št. 20 v Mariboru. Prideljen je bil XIX/3 maršbataljonu. Leta 1918 je bil na dopustu. V tem času je izginil in se od tedaj ne ve ničesar več o njem. Kdor bi karkoli vedel o njem, se naproša, da to sporoči njegovi materi Gertrudi Zupan, Hamborn, Haldenstrasse 45 (Nemčija). Mati pogrešanega je siromašna starka, ki bi imela, po nemških predpisih, pravico do rudarske rente, ako bi mogla dokazati, da je njen sin mrtev. Kdor ve kaj o imenovanemu, naj torej piše siromašni materi.

Kultura.

Heinrich Zille, znameniti berlinski karikaturist in risar motivov iz proletarskega življenja, je dne 9. avgusta t. l. umrl. Zille je bil rojen 10. jan. 1858 kot sin revnega delavca. Izučil se je za litografa. Kot mlad delavec si je od ust pritrgoval, da je mogel obiskovati večerne tečaje umetnostne šole. Leta 1901 je prvič razstavil svoje risbe iz predmestnega življenja v »črno-beli« razstavi berlinske secesije. Pozneje je postal brezposeln in se je preživljal s tem, da je risal karikature za »Simplicissimus« in druge liste. Ščasom je postal tako popularen, da ga je vse imenovalo »ata Zille« in je bil imenovan članom berlinske umetnostne akademije. K njegovi sedemdesetletnici, ki jo je obhajal lani, so ga hoteli imenovati profesorjem, kar pa je odklonil. Prišteval se je vedno k proletariatu in se je udeleževal vsega njegovega življenja. Poleg Käthe Kollwitz je najznačilnejši nemški proletarski umetnik. Pokopan bo na stroške mesta Berlina. Kdor se interesira za njegove risbe, naj si ogleda njegov album v knjižnici Delavske zbornice.

Briskiranje nemške umetnosti po nemški vlad. »Die literarische Welt«, »Die Weltbühne« in drugi objavljajo hude napade na predstavnike nemške države v inozemstvu, da nimajo prav nič čuta odgovornosti, kadar je treba zastopati oficijelno Nemčijo pri proslavah nemškega duha v inozemstvu. Pred tedni so odkrili v Parizu spominsko ploščo na hiši, v kateri je stanoval nemški pesnik Heine. Slavnosti so se udeležili vsi francoski kulturni krogi in tudi francoska vlada, samo od nemškega poslanstva v Parizu ni bil nihče navzoč. V Parizu nosi ena najlepših ulic Heinejevo ime, v Berlinu pa še danes nima Heine svoje ulice. V Parizu imajo svoje ulice Nemci Mozart, Bethowen, Goethe, Kepler, Euler, Gluck, K. M. Weber, Leibnitz in drugi. V Berlinu bi zaman iskal V. Hugove ali Zolajevje ulice. V Franciji ima vsako mesto, vsak trg po eno ulico imenovano po Jean Jauresu, Anatolu Francu, kjer jim tudi politični nasprotniki priznavajo njih duševno vrednost in jih občudujejo. V malenkostni Nemčiji pa še danes ne priznavajo Heineja, Freiligratha in Mehringa. Ko je letošnjo pomlad obiskal najznamenitejši sodobni nemški pisatelj in mislec Thomas Mann Dunaj, kjer je obdržal ciklus predavanj, so njemu na čast priredili banket, ki se ga je udeležila vsa oficijelna Avstrija in inozemski poslaniki, samo nemškega poslanika ni bilo.

DTE »Svoboda« Studenci javlja, da priredi veliko javno tombolo s krasnimi dobitki dne 25. avgusta t. l. na telovadšču »Svobode«. Čisti dobiček je namenjen za odplačilo telovadnice. Sodrugi in sodružice se naprošajo, da podpirajo to prireditve.

Celje.

1. in 2. avgust v Celju in okolici. Kakor povsod, tako so tudi pri nas oblasti ukrenile obsežne varnostne ukrepe za 1. avgust. Vendar se ni pripetil niti najmanjši incident, tako da tudi poročevalci meščanskih listov niso prišli na svoj račun. Ali in koliko je bilo izvršenih aretacij v zvezi s 1. avgustom, ni znano. Druge nesreče v Celju in daljši okolici na dan 1. avgusta ni bilo. — Niti najmanj pa nismo slutili, da bo za marsikoga 2. avgust usodepoln. Kakor da bi se narava zaklela nad Celjem in okolico, tako je neusmiljena toča tekotom pol ure uničila vse poljske in vrtno pridelke. Škoda, ki jo je napravila ta nepričakovana nevihta na vrtovih, poljih, strehah, šipah in ostalem, je neprecenljiva. Toče smo imeli še drugi dan cele kupe kakor pozimi ledu. G. župan in obč. tajnik sta si nastalo škodo nekoliko ogledala in že govore naivneži o znatnih podporah, ki se bodo delile. Marsikateri, posebno oni, ki dajejo zemljo v najem, se bodo brigali za odškodnino. Tisti pa, ki nimajo svoje zemlje ali jo imajo samo v najem, pa bodo težko kaj dobili, čeprav so pravzaprav oni najbolj prizadeti. Če se bo kaj ukrenilo in kako, bomo poročali.

Ruščina izvirnega dopisnika ljubljanskega »Slovenca«.

(Izvirno pismo »Delavski Politiki«.)

Moskva, 6. avgusta 1929.

Ljubljanski »Slovenec« od 2. avgusta 1929 prinaša »izvirno pismo«, datirano v Moskvi 28. julija 1929. Priobčil ga je kot prvi članek pod naslovom »Moskovska Priprošnjica«, torej o onih kapelica — iz »soroka sorokov«, kakor se izraža Rus — ki so v Moskvi vzdane na raznih ulicah. Poznam mnogo teh kapelic, saj grem mimo njih vsak dan. Pri mnogih goré ves dan in pozno v noč sveče, ki jih prižiga »verno ljudstvo«, proseč s tem božje pomoči, enako, kakor dela vsak nesamostojen in v sebi neverujoč človek, išoč pomoči od nekoga tretjega. Pri kapelici »Moskovske Priprošnjice« pa gori teh sveč vsak dan toliko, da je razprodajalec sveč vesel in bogaboječ. Kajti njegova bogaboječnost prinaša dobiček, ker se sveče ne dobe zastoni, nego se prodajajo, kakor vsako drugo blago, z dobičkom.

Vendar nočem Vaše čitatelje dolgočasiti s to zadevo in to kapelico, ki stoji namreč zares tako nerodno sredi dveh vhodov na Rdeči trg, da ovira promet in hoče vlada zato to kapelico podreti, a sveto podobo, ki je baje čudodelna, prenesti v kako drugo kapelico.

Moskovski dopisnik »Slovenca« namreč pri tej priliki razlaga, kako je nastalo enemu izmed trgov imena »Rdeči trg« in kako se pravzaprav ruska beseda »Krasnaja ploščad« po slovenski razlaga.

Oprostite, da dobesedno prepisem ta odstavek. Glasi se:

»Sovjeti so nadomestili slovansko rusko trobojnico s socialistično rdečo zastavo in »pordečili« nebroj ruskih mest, ulic, šolskih in drugih zavodov. A »Krasnaja ploščad«, eden najstarejših moskovskih trgov, je seveda ohranila po preobratu svoje zgodovinske ime. Kakor v drugih slovanskih jezikih, ima v ruščini pridevnik »krasen« (rdeč) še pomen »sijajen, lep«. (Podčrtal jaz, da se bolje vidi ruščina tega dopisnika.) Izrazi kot »krasen dan«, »krasna devica« in slični, so jako priljubljeni v narodnih pesmih. Ta besedna igra je boljševikom prišla prav. Nekdanji moskovski »Najlepši trg« se zove prejkoslej »Krasnaja ploščad«, a seveda v pomenu »Rdeči, t. j. revolucijski, sovjetski trg«.

Torej... Po razlaganju in pojmovanju »Slovenčevega« dopisnika, je Rusu beseda »krasnij«, če hoče »rdeč« in če hoče drugače, je tudi »sijajen, lep«.

Povedal sem to poleg mene sedečemu »tovarišu«. Pogledal me je in s prav rusko veselostjo vprašal:

* štirideset štiridesetero.

»Što Vi, Josif Eduardovič? Raz-oje Vaši inostranci ne ponimajut, čto tako je značit slovo: krasnij, krasivij i čto prekrasnij?«

»Veste,« sem mu pojasnil, »imeli smo Slovenci svoječasno pesnike, ki so vzeli nekatere ruske besede in jih vsadili k nam med slovenske. Tudi z vašo besedo: »krasnij« so naredili isto, če se ne motim, ravno Koseski je to naredil, vendar pomen so ji dali drugačen. Namreč »lep, sijajen«. Beseda se ni imenovala več »krasnij«, nego krasen.«

»Vot kak?« se je zavzel moj »tovarišč«. »Zna ite teper dumajut, čto »Krasnaja ploščad« — Prekrasnaja, a ne »Krasnaja«?!... Interesnij narod! Ona bilá krasnaja i ostalas krasnoj! Nu, ničevó, prostiteljno! —«

Pa sem mu pokazal, da je pisano pismo iz Moskve, kjer dopisnik pač sliši govoriti po ruski. In moj »tovarišč«, je zopet pogledal in se nasmejal:

»Booot kak? Interesno...«

Da se ne pokaže slovenski narod zares tako nerazumevajoč, kakor bi kdo sodil po dopisniku »Slovenca«, Vam hočem to, čitatelji »Delavske Politike«, pojasniti.

Ruska beseda: krasnij, krasnaja, krasnoje, pomeni vedno: rdeč, rdeči, rdeče, nikoli pa ne lep, sijajen.

Ruska beseda: prekrasnij, prekrasnaja, prekrasnoje, pa pomeni: najlepši, najlepša, najlepše, ali če hočete tudi sijajen. Torej tu je tisti kamen pomote. Krasnij pomeni rdeč, a če se pa reče: prekrasnij, pa je pomen takoj drugačen in je sedaj najlepši, sijajen.

Ruska beseda: krasivij, krasivaja pomeni lep, lepa. Torej: Krasivij den, krasivaja djevica. Po našem: krasen (lep) dan, krasna (lepa) devica. Če bi rekel: Krasnij den, bi Rus vedel, da je to rdeč dan, a ne krasen. Ali: krasnaja djevica, bi Rus vedel, da je to rdeča devica, a ne krasna (lepa).

Ker pa tisti dopisnikov »Najlepši trg« ni nosil carizmu imena »Prekrasnaja ploščad«, niti »Krasivaja ploščad«, nego vedno od usmrčenja Stanka Razina sem: »Krasnaja ploščad«, boljševikom ta »besedna igra« ni mogla priti prav, nego je carističen »Krasnaja ploščad« (Rdeči trg), ostal tudi pri boljševikih »Krasnaja ploščad« (Rdeči trg).

To ime je dobil zato, ker so se na njem vršile justifikacije. Prostor na njem, kjer je stal rabelj in sekal glave, pa »Lobnoje mesto«.

Da spomenik Mininu in Požarskemu ni lesen, kakor nadalje razlaga »Slovenčev« moskovski dopisnik, ne bom pojasnjeval, ker vsak vé, da lesenih spomenikov nikdo ne postavlja. Saj tudi Vaš Prešernov spomenik v Ljubljani ni lesen.

Sprejmite moje pozdrave

Josef Eduardovič F...ij.

Šport.

DIRKA DELAVSKEGA KOLESAR-SKEGA DRUŠTVA LJUBLJANA—MARIBOR.

Na 136 kilometrov dolgi progi meddruštvene prvenstvene tekme zmagal član »Svobode« Jesenice, kolesar Ivan Valant, v rekordu 4.42.

V nedeljo dne 4. avgusta je priredilo delavsko kolesarsko društvo, centrala Maribor, svojo meddruštveno tekmo za letošno prvenstvo Slovenije na 136 km dolgi progi Ljubljana—Maribor. Start se je izvršil iz Ljubljane ob 5.45. Kot prvi je privozil na cilj kolesar Ivan Valant ob 10.27 ter s tem postavil rekord, oziroma rabil za 136 km dolgo progo 4 ure in 42 minut. Sledili so: Rath Rudolf (Maribor) 4:48.57; Andrej Neureiter (Maribor) 5:05.57; Ledinek Franc (Maribor) 5:10.10; Juri Zolger (Maribor) 5:16.11; Klep Franc (Maribor) 5:32.30. Prvih šest je bilo obdarovanih z lepimi darili.

Po dirki so napravili kolesarji povorko po mestu. K lepo uspeši prireditvi častitamo agilnemu delav. kolesarskemu društvu in požrtvovalnim članom dirkačem!

Politika izseljevanja.

Na izseljeniški problem upliva tudi dejstvo, da se pri nas podaljšuje delovni čas, tisoče nezaposlenih delavcev. Modernizacija in napredek industrije zbuja le malo interesa, za organizacijo trga se gospodarski krogi ne brigajo. Pač pa hočejo rešiti svoje gospodarske podrtije s tem, da daljšajo delovni čas, da zaslužujejo delavstvo. S tako politiko zatirajo napredek delavstva in uničujejo domačega konzumenta.

Ako torej hočemo imeti boljše čase, moramo posvetiti svoje moči problemu povečane produkcije z dviganjem produktivnosti, dvigniti delavstvo moralno in materialno, dvigniti z zdravo gospodarsko politiko domači konzum in organizirati trg.

Vsaka drugačna politika, podaljševanje delovnega časa, izseljeniška politika, utesnjevanje socialno-zavarovalne in delavsko-varstvene zakonodaje, je slaba socialno-politična medicina, ki uničuje majhna dobra, usvarja pa mrtvilo v gospodarski progresiji, ki je v naših gospodarskih krogih že itak pravcati malik.

To bodi opomin gospodarskim krogom, prav posebno pa delavstvu, ki mora, mora naprej!

Studenci pri Marlboru.

V tukajšnji občini se je tekom zadnjih let marsikaj spremenilo. Zgradilo se je precejšnje št. vilo stanovanjskih hiš, četudi malih in prostih. Na ta način se je omilila vsaj nekoliko neznosna stanovanjska beda. Ustanovila so se tudi raznovrstna društva, kakor telovadno društvo »Svoboda« z lastno telovadnico na Obrežni cesti, pevsko društvo »Enakost« in podružnica Konzumnega društva, katera izvanredno dobro uspeva. Nadalje se je ustanovilo tekom lanskega leta tudi Olepševalno društvo. Zasadilo je na občinskem zemljišču tik dekleške šole lep vrt, ki krasi okolico. Če bi imelo dovolj sredstev, bi gotovo še mnogo več napravilo.

Vzlic vsemu napredku pa moramo konstatirati, da se najde še marsikaj, kar ne služi ugledu kraja. To je v prvi vrsti gnojišče pri gospodarskem ali nadarbinskem poslopju, kakor to imenujejo gg. kapucini in to tik javne ceste. Sicer se je nedavno v smeri imenovanega gnojišča povišal plot po nekem egiptovskemu sistemu, vendar pa samo leseni plot ne more zadržati tudi smradu, ki ga povzroča gnojišče posebno sedaj v poletnem času. Ako pomislimo, da predstavlja ravno ta del občine nekakšen centrum, v katerem se nahajajo različne obrti in trgovine, potem je pač razumljiva nejevolja javnosti. Občinski oziroma sanitetni svet, ako obstoja, bi moral podvzeti potrebne korake, da se v doglednem času odstrani to gnojišče. Saj velja jo za vse enaki predpisi.

Pa tudi v občinskem svetu so se izvršile spremembe in sicer so bili od strani g. velikega župana odstavljeni trije odborniki bivše socialistične stranke. Vzrok odstavitve ni bil naveden. Novi, od velikega župana imenovani odborniki so pripadniki bivše klerikalne stranke. Kar se pa njihove zmožnosti tiče, so dosedaj še nepoznane in ne moremo soditi.

Listnica uredništva.

Listnica uredništva: Dopisnikom in sodelovalcem, ki so nam poslali še nekaj polemičnih razprav o verskem vprašanju, sporočamo, da smo razpravo o tem problemu zaenkrat zaključili; zato ne moremo, žal, zaenkrat objaviti njihovih prispevkov.

Član »Cankarjeve družbe«

bo vsak organiziran sodrug in sodružica. Zaupniki, ki ste dobili bloke, ali jih imate že izpolnjene? Pišite po druze. — Cankarjev spomenik postavimo velik — zato bodite vsi člani.

Dokazi in načelni boj — nikoli pa kleveta.

O tiskovnem procesu A. Kristana proti ing. Gustinčiču smo prejeli naslednje poročilo od našega staroste dr. H. Tume. Zadeva je sicer osebnega značaja, vendar je prav, da delavstvo pozna potek procesa in tudi načelne pripombe k procesu, ki jih je napisal dr. Tuma, ki je zastopal v tem procesu A. Kristana.

Dne 23. julija 1929 se je vršila glavna razprava na zasebno obtožbo Antona Kristana proti ing. Dušan Gustinčiču radi pregreške žaljenja časti v smislu tisk. zakona § 52.

Obtožba se je nanašala na članek, ki je izšel v časopisu »Enotnost« od 4. maja 1928 št. 18. V tej številki razpravlja se na več mestih o praznovanju prvega maja, posebno pa o gledališki predstavi »Križe«, lepega dela Rudolfa Golouha. Koncem tretjega članka zapisal in podpisal je ing. D. Gustinčič sledeče besede: »Čisto nepotrebne pa so bile vse govorice! Take stvari so mogoče samo še v Ljubljani, kjer lahko g. Štempihar v prvi vrsti parterja sedi, z rdečim nageljnem v gumbici, in mirno gleda svojo lastno odurno podobo na odru in ker smo toliko »olikanje«, da lahko praznuje med nami spomin vzpostavitve internacionalne delavske solidarnosti tudi dični reprezentant ljubljanske borze.« S temi besedami podlagal je odurno osebnost Štempiharja v »Križi« Antonu Kristanu. Golouh sam imenuje svojega Štempiharja oblastnega in objestnega, tip modernega krakelera.

Ing. Gustinčič je v svojem zagovoru nastopil dokaz resnice, da je pisatelj drame »Križe«, Golouh, imel dejanski pred očmi Antona Kristana ter je tudi priznaval, da je z navedenimi besedami, dejansko hotel Antona Kristana karakterizirati kot odurno osebnost Štempiharja. Nastopil je dokaz resnice o okoliščinah, ki naj bi dokazale, da je Anton Kristan dejanski politični in moralni krakeler. V to svrhu je navedel, da je A. Kristan član borze, da je bil in je član različnih kapitalističnih podjetij, da se je pečal z umazanimi trgovinami in podjetji, da je politično nastopal samovoljno in proti volji proletarijata, da je pri vsem proletarijatu skrajno obsovažen, da velja »kristanovec« kot psotka, da vodi tudi različne zavode, katere je ustanovil tako, da so oškodovani delavci in ima koristi on sam. Navedel je dalje, da so ga na shodih že dejansko napadli, da se je proti delavcem, posebno železničarjem jako oblastno obnašal takrat, ko je bil minister in tudi pozneje, da je postal minister proti volji proletarijata in da je sprejel mastno mesto upravnika veleposestva v Belju in zapustil proletarijat. Za vse to je navedel celo tropo prič, večinoma svoje somišljenike. Zaslišane prče pa so povedale le svoje osebno mnenje, da je A. Kristan kot politik pri njih res obsovažen. Ni ena priča ni znala povedati ni enega samega dejstva, da bi dokazalo, da se je A. Kristan na škodo proletarijata okoristil. Ing. Gustinčič je ponudil kot pričo Ivana Makuca

o okoliščini, da je isti izročil ob smrti prve Kristanove žene Ružene istemu hranilno knjižico na nje ime za znesek Din 30.000 z namenitvijo pokojnice, da naj se ta denar porabi za upepelitev njenih zemskih ostanov, dočim je A. Kristan predložil potrdilo Mestne hranilnice ljubljanske, da je njegova prva soproga imela za časa smrti le nekaj čez K 3000 prihranjenih ter dokazal, da je ta znesek poslal njeni materi radi tega, ker takrat ni bilo na razpolaganje krematorija. (Ružena Kristan umrla je maja meseca l. 1920.)

Pri glavni razpravi nastopil je kot glavna priča ing. Gustinčiča stari Kristanov nasprotnik Ivan Kocmur iz Zagreba, ki je na dolgo in široko razkladal, da se je »govorilo«, »očitalo«, »oponašalo«, od različnih oseb in med različnimi osebami, da ima Kristan umazane posle, da se je okoristil delavskih zavodov itd. Kljub vsemu prizadevanju predsednika razprave, da naj pove vsaj eno konkretno dejstvo, je mož le vedno ponavljal: »Ta mi je povedal, ta mi je pravil.« Tudi na poziv tožiteljevega zastopnika obtožencu in njegovemu zagovorniku dr. Lemežu, naj navedeta le eno samo dejstvo, da bi se bil A. Kristan okoristil z delavskim denarjem, nista znala dati odgovora.

Ako poročam o tej zadevi v »Delavski Politiki«, nikakor nočem s tem peti slavo-spev Antonu Kristanu ter sem tudi le po obtožencu prisiljen pri razpravi predlagati dokaz, da so skoraj vsi, gotovo pa večina delavskih zavodov, gospodarskega in prosvetnega pomena, delo Kristana in da so danes tudi domala vse delavske gospodarske zadrage na Kranjskem finančno organizirane v Zadrugi banki.

Ako poročam o rezultatu kazenske razprave, storim to kot opomin delavstvu, posebno pa delavskim voditeljem, da naj nikar v politiko ne zanašajo zasebnosti in posebno naj se ogibajo klevetanja o nasprotniku v politične svrhe. Ako nimajo stvarnih razlogov in dokazov, naj se v političnem boju nikar ne poslužujejo opravljanja, ki je že na sebi sramotno. Četudi je bila moda in je še moda med meščanskimi politiki, da se izpodrivajo predvsem z zasebnostmi, mora se ravno proletarijat skrbno ogibati tega gnusnega sredstva. A. Kristan je bil, od kar je vstopil v stranko in dokler ji je pripadal, konsekventen zastopnik desnega krila social-demokratske stranke in tak je tudi danes. Ali je to stališče pravo ali ne, za to ni treba klevet, ampak treba je idejnega nasprotstva, javne diskusije. Delavstvo je njegovo oportunistično stališče že odločno odklonilo, kakor priznava vsestransko njegovo gospodarsko delo. Radi svojega političnega prepričanja ni nobenega strankarja zaničevati, ali je že na skrajnem desnem ali na skrajnem levem krilu, tu je na mestu le načelni boj, ki čisti pojme. Priznavam, da je dolžnost vsakega strankarja, da razpostavi osebo na vodilnem krogu takoj, ko isti oškodujejo delavske naprave ali posamezne delavce sebi v korist ali so moralne propalice. A, ob enem

mu je dolžnost, da preskrbi dokaze in dolžnost stranke je, da na podlagi dokazov postavi dotičnika izven stranke ter ga stori neškodljivega. Za dokaz pa je treba dejstev in ne govorice. Prav poniževalno je bilo pri razpravi videti, kako je dolga vrsta proletarcev izražala svojo osebno mržnjo proti strankarju Kristanu, mu očitala pri tem koristoljubje, ni pa znala navesti niti enega konkretnega slučaja. Posebno žalostno je, da se inteligenčni človek, kakor je ing. Gustinčič, sklicuje v svrhu dokazov na pravne spise, pa se potem izkaže, da se ravno iz istih ne da prav nič dokazati ali nasprotno, da isti dokazujejo, da A. Kristan ni bil pri dotičnih opravilih osebno prizadet. Ako je vse to res, kar se Kristanu očita, potem niso strankarji storili svoje dolžnosti, da bi bili poskrbeli tudi za potrebne dokaze ter morajo molčati. Ker pa teh dokazov ni, je pa vsako očitanje »štempiharstva« in osebnega koristoljubja umazana kleveta, ta pa ne sme biti orodje proletarijata.

Končno dostavljam še tole: Drama »Križe« ima po vsebini in tudi po obliki, kakor je bila podana na odru idejno umet-

niško vrednost. Golouh je še kot mlad človek pokazal visoko nadarjenost. Njegove pesmice, prijavljene svoj čas v »Naših Zapiskih«, kazale so že takrat, menda 18-letnega mladeniča, nadarjenega poeta, žal, da je politika v njem skoraj zatrla literarno-revolucionarno navdajenja. Pokazal pa se je kot umetnika tudi s svojo »Križo«. Pisal jo je iz realističnega stališča, imel je pred seboj dejansko sedanje življenje proletarcev tako, kakor je imel pred seboj različne osebnosti, ali kot umetnik ni mogel in ni hotel kopirati teh osebnosti, marveč, in to je bistvo umetnosti, ustvarjal je tipe umetniške oblike. Iz svojega uma ustvaril je te osebe. Ni fotografiral konkretnih oseb, marveč je s svojim umom ustvaril samostojno izklesano obliko osebnosti, ravno s tem pa dokazal, da je umetnik. Da pa se inteligenčni politik poslužuje takih umetniških izklesanih oseb, da jih podlaga sramotilno proti politiku, ne da bi imel za to poštenih razlogov, s tem kaže le, da ne spoštuje umetniškega dela Golouhovega, a, da tudi ne zna idejnega dela v svoji lastni stranki.

Dr. Henrik Tuma.

Jesenice.

Kubanski kozaki pretepajo naše ljudi. Po Sloveniji gostujoča konjeniška grupa kubanskih kozakov je priredila 7. t. m. tudi na Jesenicah svoje igre. Daleč izven prostora so nastavili svoje »reditelje« s knutami v rokah. Eden izmed njih je med drugim mladega obrtniškega pomočnika P. J. z nagajko surovo pretepel in mu nato zagrozil tudi z dolgim nožem. Imenovani pomočnik je baš

prihajal z dela in še ni bil v prostoru, ki zapada vstopnini, kar je dovolj značilno za ves dogodek. Na igrišču in v okolici se je ta čas nahajalo poleg mestnega stražnika in finančnih organov skoraj celokupno jeseniško orožništvo. Kako da se je vzlic temu drznil ta človek tako postopati? In zakaj? Žandarmerijska komanda je gotovo uvedla postopanje proti temu kozaku. **Studenci pri Mariboru.**

Sodružice in sodrugi!

Kupujte samo pri trvdakah, ki oglašujejo v »Delavski Politiki«! ...

Nabirajte nove naročnike

Savez železničarjev Jugoslavije podružnica Maribor skupina I

priredi v četrtek, dne 15. avgusta 1929 v gostilniških prostorih gospe Pschunder v Radvanju

veliko poletno veselico

železničarjev s sodelovanjem glasbenega društva železniških delavcev in uslužbencev v Mariboru -- kapelnik g. Max Schönherr -- Sedelujejo tudi vsa ostala kulturna društva -- Ljudske zabave: Srečolov, kolo sreče, ples itd. -- Začetek ob 8. uri pop. -- Blagajna se otvori ob 2. uri pop. -- Vstopnina v predprodaji 3 Din, pri blagajni 5 Din. -- Avto promet od glavnega trga od 2. ure popoldne dalje. -- V slučaju slabega vremena se vrši veselica naslednjo nedeljo. -- Za obilen poset prosi **ODBOR.**

Ali ste že krili? svoje potrebe v tiskovinah

Dobavljamo vse tiskovine v prvovrstni izpeljavi in po najnižjih cenah za vsa društva, industrijo, trgovine, pisarne itd.

Ljudska tiskarna d.d.
Maribor, Sodna ulica št. 20

Ali ste že preizkusili „PROJA“ ječmenovo kavo?

Dobliva se jo povsod. Dobliva se jo povsod.

MALA NAZNANILA.

I^a gonilne jermene

za mline, žage in tovarne v vsaki širini dobavlja in ima v zalogi po najnižji dnevni ceni Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.

Produktivna zadruga mizarskih mojstrov

R. Z. Z. O. Z.
Maribor, Vetrinjska ulica 18.
Mobilije. Lastna izdelava vseh vrst pohištva od navadne do najfinije izdelave, iz mehkega, trdega, kakor tudi iz eksotičnega lesa, po znanih značajih cenah, zelo solidno in dobro delo. Ena leto garancije. Samo pri Produktivni zadrugi mizarskih mojstrov, Maribor, Vetrinjska ulica 18.

Tvornica štamplijk

in prodaja v to stroko spadajočih potrebščin

T. Šoklič

Maribor, Aleksandrova c. 43.

ČITAJTE!

novi izišlo, socialno dramo Rudolfa Golouha

KRIZA.

Naroča se pri upravi »Delavske Politike« v Mariboru, Ruška cesta 5. Vsaka naša knjižnica, vsak naš čitatelj mora naročiti to našo najboljšo socialno dramo.

I. MARIBORSKA DELAVSKA PEKARNA R. Z. Z. O. Z.

Ustan. 1898 **MARIBOR, TRŽAŠKA CESTA ŠTEV. 36—38** Telefon 324

Prodajalne v Slomškovi ulici št. 2 in na Glavnemu trgu št. 18

Moderno in higijensko urejena pekarna. — Priporočamo vsem organiziranim delavcem in delavkam naše okusno pecivo v polni teži. Ozirajte se pri zahtevanju peciva iz Delavske pekarnice pri vseh prodajalcih peciva na **zavarovalno znamko D. P.**

Elektrotehnična delavnica

PRATTES & TRABI,

Maribor, Vodnikov trg št. 3.

Popravila vseh vrst električnih strojev in aparatov, novo ovijanje sežganih elektromotorjev, dynamo-strojev, transformatorjev itd. Lastna preizkuševalnica, točna in kulantna postrežba, zmerne cene, nakup in prodaja porabljenih motorjev in dynamo-strojev.

Enkratna ponudba.

Vsakdo, kdor za pol leta, t. j. za čas od 1. aprila do 30. septembra naroči ali pa obnovi naročnino za Radlowet, dobi po svoji volji eno izmed tukaj navedenih treh knjig od Hans Günther u. Dr. P. Stuker in sicer: Radioexperimente, Mk 3.80; Radio-technisches Lexikon, Mk 3.60; Wo steckt der Fehler? Mk 4.— zastonj. Naročite se še danes! Samo oni abonenti imajo pravico do premije, ki pošljejo naročnino do 10. IV. in 1 S (šiling) za pošto in zavojnino.

Kovček za potovanje,

torbice iz usnja, listnice, denarnice, gamaše, nahrbtniki v veliki izbiri in po najnižji ceni pri Ivan Kravos, Maribor, Aleksandrova cesta 13.